

Undervisning og opplæring i det moderne fengslet

Dannende eller disiplinerende?

Problemstillingen i forskningen har vært hva som styrker og hva som svekker langtidsdømte sin kapasitet for selvforvaltning i fengsel. Problemstillingen har vært todelt. For det første har vi sett på hva innsatte selv gjør for å styrke sin kapasitet for selvforvaltning, og for det andre har vi fokusert på *mulighetene* og *hjelpen* innsatte får fra skolen og andre instanser i fengslet. Vi har også sett på den sosiale og politiske konteksten som skolen i fengslet befinner seg i. Dette har betydning for skolen og især de langtidsdømte elevene.

Bodil Ravneberg brukte Power Point for første gang og det tekniske gikk bra!

familien. Målsetningen er å bli en økonomisk uavhengig familieforsørger. Selvforvaltning for denne elevkategorien er å sørge for å ha god kontakt med familien sin, sørge for å utdanne seg til arbeid og ikke arbeidsledighet, ha tillit til, og ha gode støttespillere og yrkesveiledere blant lærerstaben i fengslet. For andre – ”de selvbevisste” - handler

selvforvaltning om selvutvikling på egne premisser. Selvforvaltning for denne elevkategorien handler derfor om det å ha fleksibilitet og valgmuligheter, det handler om frihet til å velge utradisjonelt, og det handler om integritet og respekt.

For andre elever igjen, - ”de håpefulle” - dreier det seg om sørge for å ikke stå på bar bakke når livssituasjonen endrer seg en eller annen gang i livet. Selvforvaltning dreier seg derfor også om egenmotivasjon hos den enkelte til å stå opp om morgenen og gå på skole, og motivasjon fra lærerne til å stå på, og holde motet oppe. For andre elever – ”de søkende” - handler selvforvaltning om aktivisering her og nå. Det å slå tiden i hjel og søken etter et bedre selvbylde ser vi også på som selvforvaltning. Det å komme ut av passiviteten i fengslet, prioritere behandling framfor skole og søke trygghet, er

Vi har trukket ut noen elementer:

Et viktig funn er at selvforvaltning handler om forskjellige ting, alt ettersom hvilken livssituasjon den enkelte elev befinner seg i, og hvilken tillit han har til seg selv og til fremtiden. Vi har rendyrket det mønsteret som har kommet fram i det empiriske materialet til fire ulike selvrepresentasjoner blant langtidsdømte elever:

1. **Selvforvaltning som å trygge framtiden – ”familieforsørgeren”**
2. **Selvforvaltning som selvutvikling – ”den selvbevisste”**
3. **Selvforvaltning som å ha noe å falle tilbake på – ”den håpefulle”**
4. **Selvforvaltning som aktivisering – ”den søkende”**

Hos noen – ”familieforsørgerne” - handler selvforvaltning om å trygge framtiden for seg og

handlinger som kan øke individets kapasitet til selvforvaltning. Også for disse elevene er støtte og tillit fra lærerne av avgjørende betydning for selvfølelse og pågangsmot.

Kriterier for samarbeidstiltak

Basert på elevintervjuene vil vi presentere fire kriterier for eventuelle samarbeidstiltak innen kriminalomsorgen. Dette er kriterier som elevene selv legger til grunn for tiltakene, dersom de skal kunne styrke deres kapasitet for selvforvaltning.

Trygge innsattes framtid

Det å trygge innsattes framtid må være en forutsetning for dette arbeidet. En diffus framtid full av hindre er demotiverende for skolegang. Det samme er tanken på at en utdanner seg til arbeidsledighet. Involvering av skolen i et forpliktende samarbeid med fengslet og andre instanser utenfor fengslet i forbindelse med løslatelse og hver enkelt sin framtid(splan), vil kunne styrke elevenes kapasiteter under soning. Skolen og fengslet må ta familieforsørgerens behov på alvor, og bidra med en god og pålitelig yrkesveiledningstjeneste for alle. Oppfølging underveis, og etter soning, vil være et sentralt virkemiddel som kan bidra til at den enkelte ser lysere på framtiden.

Støtte opp under innsattes selvutvikling

Følelsen av ikke å ha valgmulighet, er demotiverende for skolegang. Skolen og fengslet må tilrettelegge for flere valgmuligheter innen videreutdanning, som selvstudium, fjernundervisning og kunne tilby flere utradisjonelle fag, ha fleksible ordninger, sørge for tilgjengelighet til hjelpemidler i undervisningen og ha oppdatert datautstyr for at innsatte som satser på skolegang i fengslet skal beholde gløden. Dette kan skje på flere måter. Ved å legge til rette for selvstudium som for eksempel fjernundervisning og tekniske hjelpemidler (som pc med CD-rom og internetttilkobling) i undervisningen åpnes veiene videre for de elever som ønsker større handlingsrom og valgfrihet.

Innby til meningsfull investering av tid og krefter

Skolen og arbeidsdriften må samarbeide om å tilby yrkesfag som motiverer og som gir mening for innsatte. Skolen må motivere og støtte de elever som ønsker det, å ta eksamen. Gode tillitsrelasjoner mellom elever og lærere er en forutsetning for elevenes egenmotivering. Skolen bør i enda større grad samarbeide med arbeidsdriften om å tilby "nye" fag som er etterspurte på arbeidsmarkedet. Arbeidsdriften i fengslet må gi den innsatte håp om en bedre tilværelse etter soning.

Tilby meningsfull aktivisering som motiverer og styrker innsattes selvbilde

Det er viktig at skolen tilbyr fag som kan "lokke" innsatte til skolen. Dette kan være kortere kurser som for eksempel datakortet eller praktisk-estetiske fag som teater, drama, musikk eller form og farge. Skolen må støtte elevers behov for behandling, være mer fleksibel og samarbeide med fengslet slik at eleven ikke mister verdifull skoletid eller blir en "kasteball" mellom ulike tiltak.

"Både og. Både og. Jeg håper jo det beste og vil forsøke å gjøre det beste, men jeg Jeg synes jo det er skremmende da Ja, altså ... det er usikkerheten på om man i det hele tatt takler det. Jeg kan ikke lenger forestille meg hvordan det er å ... å omgås å være i arbeidslivet, for eksempel